

KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARININ TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARININ FİNANSAL PERFORMANSLARINA ETKİSİ*

Dr. Öğr. Üyesi Emre Selçuk SARI**

Araş. Gör. Nevzat GÜNGÖR***

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Aralık 2020, 22(4), 669-694

ÖZ

Uluslararası literatürde kurumsal yönetim ile faizsiz bankaların finansal performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma mevcut olmakla birlikte ülkemizde faizsiz çalışan bankalar olan katılım bankalarını bu konuda inceleyen yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada katılım bankalarının kurumsal yönetim düzeyleri ile finansal performansları arasındaki ilişki incelenerek kurumsal yönetim göstergelerinin finansal performansı ne yönde etkilediği açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2015-2019 yıllarına ait kurumsal yönetim açıklamaları ve finansal göstergeleri panel veri regresyon yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz çıktılarından hareketle finansal performansa etki eden kurumsal yönetim göstergeleri belirlenerek açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Katılım Bankaları, Finansal Performans

JEL Sınıflandırması: G34, G29, G39

IMPACT OF THE CORPORATE GOVERNANCE PRACTICES ON THE FINANCIAL PERFORMANCE OF PARTICIPATION BANKS IN TURKEY

ABSTRACT

Although there are many international studies examining the relationship between the corporate governance and the financial performance of interest-free banks, there are no sufficient studies examining participation banks, which are interest-free banks in Turkey. In this study, the relationship between corporate governance levels and financial performance of participation banks were examined and how corporate governance indicators affect

* Makale Geliş Tarihi: 27.05.2020; Makale Kabul Tarihi: 06.11.2020

** İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Anabilim Dalı, emresari@istanbul.edu.tr, orcid.org/0000-0001-6675-3214

*** İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Anabilim Dalı, nevzat.gungor@istanbul.edu.tr, orcid.org/0000-0001-9883-1985

Atıf (Citation): Sarı, E. S. ve Güngör, N. (2020). Kurumsal yönetim uygulamalarının Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal performanslarına etkisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(4), 669-694. <https://doi.org/10.31460/mbdd.743581>

financial performance was explained. Corporate governance disclosures and financial performance indicators between the years of 2015-2019 of the participation banks in Turkey were analyzed using panel data regression model. Finally, corporate governance indicators that affect financial performance were identified and explained.

Keywords: Corporate Governance, Participation Banks, Financial Performance

JEL Classification: G34, G29, G39

1. GİRİŞ

Enron ve WorldCom gibi skandallar ortaya çıkması ile kurumsal yönetim giderek önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Kurumsal yönetim; özellikli olarak hissedarlara ve genel olarak paydaşlara hesap verilebilirliği sağlamak için işletmeyi yönlendiren ve kontrol eden ilkelerdir (Jensen ve Meckling 1976). La Porta, Silanes ve Shleifer (2002) kurumsal yönetimi dış yatırımcıların (hissedarlar) kendilerini işletme içi yatırımcılardan (yöneticiler) korudukları mekanizma olarak tanımlamıştır. Kurumsal yönetimi hissedarlar, yönetim kurulu ve üst yönetim arasındaki ilişkiyi tanımlayan, işletmenin yol haritası şeklinde ifade etmekte de mümkündür. Khatab ve diğerleri (2011)'ne göre ise kurumsal yönetim, bir kuruluşun yönetilmesi ve kontrol edilmesini etkileyen süreçler, gelenekler, politikalar, yasalar ve kurumlar kümesidir. Kurumsal yönetim işletmeler açısından; güvenilir bir imaj yaratarak sermayeyi çekmesini, insan kaynaklarını etkin bir şekilde kullanabilmesini, tüm paydaşlar ile uyum içerisinde çalışmasını, etkili bir performans sunmasını ve hedeflerine ulaşmasını sağlar. Bu faydaları sağlarken aynı zamanda işletmenin yasalar ile uyumlu faaliyetler göstermesine ve sosyal beklentileri karşılmasına imkân verir (Yıldırım & Bilen 2015).

Kurumsal yönetim modellerini Anglo-Sakson Model, Avrupa Modeli ve İslami Model olarak sınıflandırmak mümkündür (Mohamed 2016). Bu modellerden Anglo-Sakson Model hissedar değerinin en üst seviyeye çıkarılmasını ve kârlılık ile verimliliğin artırılarak hissedar çıkarlarının korunmasını esas almaktadır (Hasan 2008). Avrupa Modeli paydaşların çıkarlarına, haklarına ve yöneticilerin sorumluluklarına dayanmaktadır. İslami Model ise paydaşlık esasına dayanmaktadır. Modelde, paydaş bir kuruluşta doğrudan veya dolaylı hisseye sahip olan kişi veya gruplar olarak tanımlanır. Paydaşların söz konusu hissesi, kuruluşların eylemleri nedeniyle risk altında olan haklar olarak tanımlanmaktadır. Kuruluşların bu tür hakları sadece hissedarlar için değil tüm paydaşlar için koruması beklenmektedir (Mohamed 2016).

İslami Modelin tüm paydaşları dikkate alan bir perspektiften hareket etmesi anlaşılabilir bir durumdur. Faizin yasaklanmış olması nedeniyle sadece borçlanmaya dayalı finansal enstrümanlar faizsiz finansal sistemin dışına çıkarılmıştır ve fon sağlayan taraflar, kredi veren yerine ortaklığa yatırım yapan taraflar haline gelmişlerdir. Bu sistemde girişimci ve sermaye sağlayan taraf risk ortaklığına ve yapılan yatırımın geri dönüşü olan kâr veya zararın paylaşımına dayalı bir birliktelik içine girerler (İqbal

ve Mirakhor 2011). Faizsiz bankaların faizli bankalardan farklılıkları bulunmaktadır. Öncelikle faizsiz bankacılık kâr/zarar paylaşımı temeline dayanmaktadır. Ayrıca faizsiz bankacılıkta gerçekleştirilecek faaliyetler belirlenirken din büyük bir rol oynar ve bunun sonucu olarak faaliyetlerin faizsiz finans ilkeleri ile uyumlu olması gerekir (Ahmed 2017). Faizsiz bankalarda kurumsal yönetimin varlığı, şeffaflığı ve hesap verilebilirliği arttırır, böylece banka tüm paydaşlarına karşı adil olmuş olur.

Bankalar için kurumsal yönetim özellikle de finansal krizlerden sonra çok önemli bir konu haline gelmiştir. Bu öneme rağmen bankacılık ve kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma yapılmıştır. Birçok çalışma finansal olmayan sektördeki işletmelerin finansal performansı ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmalara başlıca örnekler; Ehikioya (2009), Jackling ve Johl (2009), Sami, Wang ve Zhou (2011), Bayrakdaroğlu, Ersoy ve Çıtak (2012), Gill ve Mathur (2011), Francis, Hasan ve Wu (2012), Khatab ve diğerleri (2011), Munusi ve Randoy (2013), Fratini ve Tettamanzi (2015), Otluoğlu, Sarı ve Otluoğlu (2016) ve Sarı ve Otluoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmalardır.

Bu çalışmada Türkiye’de faizsiz finans ilkelerine göre faaliyet gösteren katılım bankalarının kurumsal yönetim uygulamaları ile finansal performansları arasındaki ilişki incelenecek ve sonuçları analiz edilecektir. Türkiye’de hem kurumsal yönetim hem de faizsiz bankacılık gelişmekte olan bir alandır. Katılım bankalarının Türkiye’deki faizli bankalardan farklı çalışma prensiplerine sahip olması kurumsal yönetim ile finansal performans arasındaki ilişkinin faizli bankalardan farklı olmasına da neden olabilir. Faizsiz bankacılıkta kurumsal yönetim süreci faizli bankalardan farklılaşmaktadır. Bunun nedeni faizsiz bankalarda kurumsal yönetim sürecine dâhil olan tarafların faizli bankalara göre daha fazla sayıda olmasıdır. Yatırımcılara ve paydaşlara ek olarak İslami çevreler ve düzenleyici taraflarda faizsiz bankacılık sisteminin istikrarı ile doğrudan ilişkilidirler çünkü faizsiz finansal sistemin istikrarı söz konusu çevrelerin finansal istikrarına bağlıdır. Sonuç olarak kurumsal yönetim uygulamaları faizsiz bankacılıkta kritik bir rol oynamaktadır (Grassa ve Matoussi 2014). Ayrıca Türkiye’de faizsiz bankacılıkta kurumsal yönetim uygulamaları ve finansal performans ilişkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma ile konuya ilişkin literatüre katkı yapılması amaçlanmaktadır.

2. TÜRKİYE’DE KURUMSAL YÖNETİM

2.1. Kurumsal Yönetim Kavramı, Amacı ve Önemi

Kurumsal yönetim kavramı İngilizce’de “Corporate Governance” kavramının Türkçe karşılığıdır. “Governance” kelimesi kontrol altında tutmak anlamına gelmektedir. Türkiye’de işletme ve ekonomi literatüründe, “Corporate Governance” kavramının Türkçe karşılığı olarak “Kurumsal Yönetişim” veya “Kurumsal Yönetim” kavramı kullanılmaktadır. Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Kamu

Gözetimi Kurumu, Borsa İstanbul ve Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD), gibi kuruluşlar ve yapılanmalar “Kurumsal Yönetişim” kavramı yerine “Kurumsal Yönetim”, kavramını kullanmayı tercih etmişlerdir (Dinç ve Abdioğlu 2009).

Kurumsal yönetimin tanımı ilk olarak 1992 yılında yayımlanan Cadbury Raporunda Kurumsal Yönetimin Finansal Boyutu Komitesi” tarafından yapılmıştır. Rapora göre kurumsal yönetim “işletmelerin yönetildiği veya kontrol edildiği” bir sistemdir. Yönetimden işletmelerin yöneticileri/yönetim kurulları sorumludur. İşletme yönetimi hissedarlar tarafından seçilmekte, seçilen yönetim yasal düzenlemeler çerçevesinde hissedarların menfaatlerini gözetecek şekilde işletme varlık ve kaynaklarını yönetmektedir (Cadbury 1992).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD) kurumsal yönetimi, “bir işletmenin yönetimi, yönetim kurulu, pay sahipleri ve diğer paydaşları arasındaki ilişkileri kapsayan, işletmelerin hedeflerinin saptandığı bir yapıyı ortaya koyan, bu hedeflere nasıl ulaşılabileceğini ve performansın nasıl denetleneceğini tanımlayan bir sistem” şeklinde tanımlamıştır (OECD 2004).

Kurumsal yönetimin tüm dünyada kabul görmüş ve birbirinden ayrılmayan amaçları bulunmaktadır. Kurumsal yönetimin amaçları aşağıda sıralanmıştır (Aktan 2013, 160);

- Yönetimin güç ve yetkilerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmasının önlenmesi,
- Yatırımcıların hak ve çıkarlarının güvence altına alınması
- Paydaşlara karşı adil bir tavır sergilenmesi
- İşletme ile doğrudan ilişkili paydaşların haklarının güvence altına alınması ve korunması
- İşletmenin finansal durumu ve faaliyetleriyle ilgili açıklamaların doğru ve eksiksiz olarak yapılması ve şeffaflığın sağlanması
- Yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarının belirlenmesi
- Karar alıcıların aldıkları kararlardan dolayı hesap verme sorumluluğunun olması
- Kazancın pay sahipleri ve diğer paydaşlara hakları oranında dağıtımının gerçekleştirilmesi
- Uzun vadeli yatırımcılara güven verilmesi ve sermaye maliyetinin düşürülmesi
- Risk alan sermaye sahipleri ile karar vericilerin çıkar çatışmalarının belirlenen kurallar uyarınca kontrol altına alınmasıdır.

Kısacası kurumsal yönetim uygulamaları, işletmelerin yönetim kurulu, paydaşları ve diğer çıkar grupları arasındaki ilişkileri düzenleyen, söz konusu yöneticilerin, paydaşların ve çıkar gruplarının haklarını gözetken, işletmelerde belirli kuralların düzenlenmesini amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Bu bağlamda işletmeler, paydaşlarına karşı şeffaf, hesap verebilir ve dürüst olduklarını kurumsal yönetim uygulamaları aracılığı ile kanıtlamalıdır. Çünkü finansal piyasalarda yeni paydaşlara

ulaşabilmelerinin en önemli koşullarından birisi kurumsal yönetim ilkelerini uygulamalarına ve bunun sürekliliğini sağlamalarına bağlıdır (Çıtak ve Selvi 2013).

Kurumsal yönetim uygulamaları ülkeden ülkeye göre farklılık göstermektedir. İçerik ve biçim bakımından farklılık gösteren bu durum zamanla değişim de göstermektedir. Ülkemizde SPK tarafından 2003 yılında yayımlanan “Kurumsal Yönetim İlkeleri”, temelde 1999 yılında OECD tarafından yayımlanan ilkeler esas alınarak hazırlanmıştır. Bu ilkeler üzerinde, birtakım düzeltme ve eklemeler yapılarak Şubat 2005’te “Sermaye Piyasası Kurumsal Yönetim İlkeleri” başlığı ile tekrar yayımlanmıştır (Yüksel 2018).

2011 yılında ise 6102 No.lu Türk Ticaret Kanunu ile SPK halka açık işletmelerin kurumsal yönetim ilkeleri, yönetim kurulunun kurumsal yönetime ilişkin açıklama esasları ve işletmelerin kurumsal yönetim açısından derecelendirme kural ve sonuçlarını belirleme konularında yetkili kılınmıştır (TTK m 1529/I). Kanunun yayınlanmasıyla birlikte SPK 2014 yılı Ocak ayında borsada işlem gören işletmeler için Kurumsal Yönetim Tebliği’ni (II-17.1) yayınlamıştır.

SPK bankalar için yetkisini doğrudan kullanmak yerine bu konuyu 5411 No.lu Bankacılık Kanunu tarafından verilen yetki ile bankaların kurumsal yönetim ilkelerine uyumunu denetlemeye yetkili kılınan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)’na bırakmıştır (Karacar ve Muştu 2015).

2.2. Katılım Bankalarında Kurumsal Yönetim

Katılım bankalarının kurumsal yönetim ilkeleri 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (Kanun) ve alt düzenlemelerle belirlenmiştir. Ayrıca ihraç gerçekleştirmiş katılım bankaları Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından 30/12/2011 tarihli ve 28158 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Seri IV No:56 Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ ile belirlenen kurumsal yönetim ilkelerine tabidir.

Katılım bankaları öncelikle 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun kurumsal yönetime ilişkin düzenlemelerini referans alır. Kanun’un 22. Maddesi “kurumsal yönetime ilişkin yapı ve süreçler ve bunlara ilişkin ilkeler Sermaye Piyasası Kurulu ile kuruluş birliklerinin de görüşü alınarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından belirlenir” şeklinde alt düzenlemeler için alt yapı oluşturur. BDDK bu madde üzerinden 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete’de Yayınlanan Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik’i düzenlemiştir.

Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik’in getirdiği 1. ilke, banka içerisinde kurumsal değerler ve stratejik hedefler oluşturulmasını şart koşar. Faizsizlik kurumsal değer olarak katılım bankalarının en önemli değeri olduğundan 1. ilke katılım bankaları için büyük önem arz eder.

Bankaların kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin düzenlemeler yönetim kurulu, üst yönetim ve şeffaflık temelinde düzenlenmiştir. Yönetmelik bankanın yönetiminin kurumsal yönetimdeki

sorumluluklarını düzenleyici yapıdadır. SPK ise kurumsal yönetim ilkelerini düzenlerken kurum içi organizasyonel yapıya ilişkin hükümler de barındırır.

SPK'nın kurumsal yönetim ilkeleri temel olarak 4 başlığı düzenler. Bunlar pay sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri ve yönetim kurulu başlıklarıdır. Başlıklardan da anlaşılacağı üzere SPK için en önemli noktalar; paydaşlar, menfaat sahipleri ve bu grupların bilgilendirilmesi olsa da yönetim kurulu ile ilgili düzenlemelere de yer verilmektedir. Yönetim kurulu ile ilgili düzenlemelerin bu çalışmayı ilgilendiren kısmı ise yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan komiteler ile alakalıdır. Çünkü yönetim kurulu komitelerinin teşkili ile ilgili OECD referanslı gelişmiş düzenlemelere yer verilmiştir. Danışma komitelerinin kurumsal yönetimin bir unsuru olarak değerlendirmesi ancak bir yönetim kurulu komitesi şeklinde tasarlanması halinde yasal geçerlilik kazanır. SPK'nın kurumsal yönetim ilkelerinin yönetim kurulu ile ilgili düzenlemelerinin önemli bir unsuru yönetim kurullarına dâhil edilecek bağımsız üye ile ilgilidir. Bağımsız üye 11/2/2012 tarihli ve 28201 sayılı Resmi Gazete 'de Seri: IV, No: 57 sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'de düzenlenmiş ve özellikleri ile bağımsızlık kriterleri belirlenmiştir. SPK'nın kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin organizasyonel düzenlemeleri kurulacak yönetim kurulu komiteleri üzerinden ele alınır.

Buna göre ilgili yönetmeliğin Yönetim Kurulu Bünyesinde Oluşturulan Komiteler başlığı altında Denetimden Sorumlu Komite, Kurumsal Yönetim Komitesi, Aday Gösterme Komitesi, Riskin Erken Saptanması Komitesi ve Ücret Komitesi teşkil edilir. Düzenleme bu komitelerin amaç ve görevleri ile içyapılarını da düzenler.

Bankaların yönetim kurulu komiteleri ile ilgili diğer düzenlemeler 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer alır. Kanun denetim komitesi ile ilgili geniş hükümler içermesinin yanında kredi komitesini de düzenler. Ancak bu çalışma kapsamında Kanun'un 24. Maddesinde belirlenen denetim komitesi teşkili önemli referans olarak yeterlidir.

Bankaların, yönetim kurullarınca yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere denetim komitesi oluşturulur. Denetim komitesi en az iki üyeden oluşur. Denetim komitesi üyeleri icra görevi bulunmayan yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir. (Md. 24) Kanun denetim yapılarını bankaların temel organlarında birisi olarak ele alır. Dünyadaki danışma kurulu yapısının faizsiz bankaların temel işletme organı olarak görülmesi ile Türkiye'deki denetim komitesi yapısı önem bakımından benzerdir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Dünyada kurumsal yönetimin faizsiz finans kurumlarında finansal performansa etkisi araştıran çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar faizsiz bankacılığın uygulandığı Pakistan, Malezya, Kuveyt, Sri Lanka, Bangladeş, Endonezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Nijerya ve Türkiye gibi ülkelerdeki kurumsal yönetim ve finansal performans ilişkisini inceleyen çalışmalardır. Kimi çalışmalarda ise faizsiz bankacılık ülke temelli değil, bir bütün olarak ele alınarak kurumsal yönetim ile finansal performans ilişkisi incelenmiştir. Bu bölümde ilk olarak faizsiz bankaları bir bütün şeklinde değerlendiren çalışmalar ele alınacak, daha sonra ise tek tek ülkeler temelinde inceleyen çalışmalara değinilecektir.

Rehman ve Mangla 2010 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında Pakistan'daki faizli ve faizsiz bankaları kurumsal yönetim ile finansal performans açısından karşılaştırmışlardır. Karşılaştırma yapılırken finansal performansı ölçmek için bağımlı değişkenler olarak özkaynak kârlılığı (ROE), aktif kârlılığı (ROA), teknik etkinlik, dağıtım etkinliği ve maliyet etkinliği kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ise gayri safi milli hasıla, büyüme oranı ve yıllık faiz oranlarıdır. Sonuçlara göre gerek faizsiz gerekse faizli bankalarda kurumsal yönetim düzeyi arttıkça finansal performans da artmaktadır. Wasiuzzaman ve Gunasegavan (2013) ise faizli bankalar ile faizsiz bankalar arasında benzer bir karşılaştırmayı Malezya'da yapmışlardır. Yazarlar bağımlı değişken olarak ortalama aktif kârlılığını kullanmışlardır (ROAA). Çalışmanın bağımsız değişkenleri ise yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlık düzeyi, likidite düzeyi, faaliyet etkinliği, sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, banka aktif büyüklüğü, banka tipi ve enflasyon oranıdır. Çalışmanın sonucunda faizli bankaların daha kârlı olduğu ve yönetim kurulu karakteristiğinin ve banka tipinin kârlılığı anlamlı derecede etkilediği tespit edilmiştir. Li, Armstrong ve Clarke 2014 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada kurumsal yönetim mekanizması ile faizsiz bankaların finansal performans ilişkisini incelemişlerdir. Yazarlar bağımsız değişkenler olarak yönetim kurulu büyüklüğünü, yönetim kurulu bağımsızlığını, danışma kurulu mevcudiyetini ve büyüklüğünü, genel müdürün (CEO) aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olup olmadığını, bağımsız denetim yapılıp yapılmadığını, üst düzey yöneticilerin sahip olduğu hisse düzeyini, aile üyelerinin hisse düzeyini, devletin hisse düzeyini ve en büyük üç hissedarın hisse düzeyini kullanmışlardır. Performansı temsil eden bağımlı değişkenler ise ROA, yatırım getirisi (ROI) ve Tobins Q'dur. Sonuçlara göre bağımsız yönetim kurulu üyesi sayısında artış, danışma kurulunun genişliği, CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olması, iç denetim ve bağımsız denetimin zorunlu olması ve sahiplik yapısının çeşitlilik göstermesi finansal performans üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Grassa ve Matoussi 2014 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında Körfez Bölgesi Ülkeleri (GCC) ile Güneydoğu Asya ülkelerindeki faizsiz bankaları kurumsal yönetim açısından karşılaştırmışlardır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri sahiplik yapısı, yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üyesi sayısı, yabancı yönetim kurulu üyesi sayısı, kadın yönetin kurulu üyesi sayısı, komite sayısı, yönetim kurulu üyelerinin ücretleri, CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu

başkanı olup olmamasıdır. Performansa ilişkin bağımsız değişkenler ise ROA ve ROE'dir. Sonuçlara göre Körfez Bölgesi'ndeki faizsiz bankalar Güneydoğu Asya bölgesindeki faizsiz bankalara göre daha kârlıdırlar. Kurumsal yönetim açısından Körfez Bölgesi faizsiz bankaları ile Güneydoğu Asya bölgesi faizsiz bankaları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Farklı ülke ve bölgelerdeki farklı düzenlemeler ve yasalar faizsiz bankaların kurumsal yönetim yapılarını da etkilemektedir. Bukair ve Rahman (2015) 2008-2011 yılları arasında Körfez Bölgesindeki 40 faizsiz bankanın yönetim kurulu özellikleri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yazarlar bağımsız değişkenler olarak yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üyesi yüzdesi, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmamasını kullanmışlardır. Performans ölçümü için seçilen bağımsız değişkenler ise ROA ve ROE'dir. Çalışmanın bulgularına göre Körfez Bölgesi'ndeki faizsiz bankaların performansı ile yönetim kurulunun kurumsallığı ve bankaların sahiplik yapısı arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Mollah ve Zaman 2015 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında danışma kurulu, yönetim kurulu yapısı ve CEO'nun finansal performansa etkisini faizsiz ve faizli bankalar açısından karşılaştırmışlardır. Çalışmada finansal performans ölçütleri olarak Tobin's Q, ortalama kâr/ortalama özkaynaklar, ortalama özkaynak kârlılığı (ROAE), ROAA kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler olarak ise danışma kurulunun büyüklüğü, yönetim kurulunun büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı ve CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olup olmaması kullanılmıştır. Ayrıca işletmeye özgü değişkenler olarak da büyük denetim firmaları tarafından denetlenip denetlenmeme, riske ilişkin açıklamalar, toplam varlıkların logaritması, net borçların toplam varlıklara oranı ve özkaynakların toplam varlıklara oranı kullanılmıştır. Bunlara ek olarak ülkeye özgü değişkenler olarak kişi başı gayri safi milli hasılanın logaritması, ülkelerin Müslüman nüfus yoğunluğu ve enflasyon oranı kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları faizsiz bankaların yönetim kurullarının faizli bankalara göre daha bağımsız olduğunu göstermiştir. Elde edilen bir diğer sonuç faizsiz bankaların çok kademeli kurumsal yönetim modelinin faizli bankalara göre finansal performans artışına daha fazla katkı sağladığıdır. Mollah, Hassan, Farooque ve Mobarek (2017) faizsiz bankaların kurumsal yönetim yapıları ile risk alma eğilimleri ve finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada 14 ülkeden 52 faizsiz ve 104 faizli bankanın verileri kullanılmıştır. Çalışmada finansal performans ROA ile ölçülmüş, kurumsal yönetim yapısını ölçmek için ise kurumsal yönetim indeksinde (CGI) yer alan 12 değişken (yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı, kadın yönetim kurulu üyesi sayısı, yönetim kurulunun yıllık toplantı sayısı, yönetim kuruluna katılma oranı, komite sayısı, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması, yönetim kurulu başkanının bağımsız üye olup olmaması, CEO'nun işletme içinden atanmış olup olmaması, CEO'nun eğitim düzeyi, CEO'nun bankacılık tecrübesi, CEO'nun yönetim kurulunda yer aldığı yıl sayısı) kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre faizsiz bankalarda kurumsal yönetim yapısı faizli bankalardan farklı olarak risk alma ve performans artışında önemli bir role sahiptir. Faizsiz bankalarda kurumsal yönetim yapısı yüksek risklerin üstesinden gelmeye ve daha iyi performans

elde etmeye yardımcı olmaktadır. Farag, Mallin ve Ow-Yong 2018 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada ikili yönetim kurulu yapısının (faizsiz bankalarda hem yönetim kurulu hem de danışma kurulu olması) finansal performansa etkisini analiz etmişlerdir. Finansal performansın ölçümü için net çalışma sermayesi kârlılığı, ROA ve ROE kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ise yönetim kurulunda kadın üye oranı, bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı, yönetim kurulu büyüklüğü, danışma kurulu büyüklüğü, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması, yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu hisse oranı, yönetim kurulu toplantısı sayısıdır. Çalışmanın sonuçları danışma kurulunda üye sayısı artışının finansal performansı arttırdığını göstermektedir. Yazarlara göre düzenleyicilerin kurumsal yönetim mekanizmasını, danışma kuruluna tam bağımsızlık sağlayacak şekilde yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir. Nawaz (2017) faizsiz bankalarda insan sermayesi, kurumsal yönetim ve finansal performans arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Finansal performansın ölçümü için Tobin's Q kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ise yönetim kurulu büyüklüğü, danışma kurulu büyüklüğü, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması, bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı, denetim komitesinin büyüklüğüdür. Çalışmanın sonuçları bankanın büyüklüğüne bakmadan kurumsal yönetimin piyasa değeri üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermiştir. Ajili ve Bouri 2018 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada faizsiz bankaların kurumsal yönetim kalitesi ile finansal performanslarına etkisi arasındaki ilişkiyi ölçmüşlerdir. Çalışmada Bahreyn, Kuveyt, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'da faaliyet gösteren 44 banka incelenmiştir. Çalışmanın bağımsız değişkenleri olarak ROA ve ROE kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ise İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe ve Denetim Standartları Organizasyonu (AAOIFI) tarafından hazırlanmış kurumsal yönetim standartları ve Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (GCC) kurumsal yönetim kodları dikkate alınarak seçilmiştir. Yazarlar bağımsız değişkenleri yönetim kuruluna ilişkin değişkenler, denetim komitesine ilişkin değişkenler ve danışma kuruluna ilişkin değişkenler olarak üç ana gruba ayırmıştır. Yönetim kurulu değişkenleri bağımsız yönetim kurulu üyesi sayısı, yönetim kurulu başkanının bağımsız üye olup olmaması, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması ve yönetim kurulu toplantı sayısıdır. Denetim komitesine ilişkin değişkenler denetim komitesinin var olup olmaması, büyüklüğü, denetim komitesi üyelerinin bağımsız üye olup olmaması ve denetim komitesi toplantı sayısıdır. Danışma kuruluna ilişkin değişkenler ise danışma kurulunun var olup olmaması, üye sayısı, eğitim düzeyi, finansal uzmanlık düzeyidir. Çalışmanın sonucunda danışma kurulunun etkinliğinin GCC faizsiz bankaları için yönetim kurulu ve denetim kurulunun etkinliğinden daha önemli olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre danışma kurulunun kalitesi kurumsal yönetim açısından birinci unsurdur. Ayrıca kurumsal yönetim kalitesi ile finansal performans arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Al-Saidi ve Al-Shammari (2013) çalışmalarında Kuveyt'teki bankaların yönetim kurulu yapısı ile bankaların performansları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın bağımlı değişkenleri Tobin Q ve ROA'dır. Bağımsız değişkenler ise bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı, aile üyesi yönetim

kurulu üyelerinin oranı, kukla değişken olarak CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olup olmadığı ve yönetim kurulu büyüklüğüdür. Çalışmanın sonuçlarına göre yönetim kurulu şekli ile bankaların finansal performansı arasında ilişki bulunmaktadır. Değişkenler incelendiğinde yönetim kurulu büyüklüğü ile bağımsız üye oranının banka performansını olumsuz etkilediği, CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olmasının ise olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Naushad ve Malik 2017 yılında yaptıkları çalışmada Körfez Bölgesi bankalarının kurumsal yönetimleri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada finansal performansı ölçmek için ROE ve Tobin's Q kullanılmıştır. Kurumsal yönetime ilişkin bağımsız değişkenler ise yönetim kurulu büyüklüğü, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması ve yüksek miktarda hisse senedi sahibi hissedarlardır. Sonuçlara göre yönetim kurulunun küçük olması yöneticileri izleme ve kontrol etme açısından daha faydalı olmaktadır. Buna ek olarak CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olması ve büyük hissedarların varlığı banka finansal performansını olumlu yönde etkilemektedir. Çalışmada genel olarak kurumsal yönetimin finansal performans üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Safna, Nimsith ve Hilmy 2015 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada Sri Lanka'daki faizsiz ve faizli bankaları kurumsal yönetim ile finansal performans açısından karşılaştırmışlardır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri ROA ve ROE, bağımsız değişkenleri ise yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı, yönetim kurulu toplantısı yapma sıklığı ve bankaların komite sayılarıdır. Sonuçlara göre faizli bankalarda kurumsal yönetim değişkenleri ile ROA arasında olumlu yönde ilişki varken faizsiz bankalarda yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsız yönetim kurulu üyesi dışında kalan değişkenler ile ROA arasında negatif yönlü ilişki mevcuttur. Hem faizli bankalarda hem de faizsiz bankalarda ROE değişkeni ile yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı arasında olumlu, diğer değişkenler için olumsuz ilişki mevcuttur. Ahmed, Ullah ve Ahmed (2016) çalışmalarında Bangladeş'teki faizli ve faizsiz bankaları kurumsal yönetim ile finansal performans açısından analiz etmişlerdir. Çalışmada finansal performans ROA ile ölçülürken bağımsız değişkenler olarak işletme varlıklarının logaritması, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması, yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı, yıllık yönetim kurulu toplantısı sıklığı, yönetim kurulu üyelerine ödenen ücret ve borç/alacak oranı kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre faizsiz bankacılık ilkeleri ile uyumlu olması için bazı kurumsal yönetim mekanizmalarının değiştirilmesi gerekmektedir. Kusuma ve Ayumardani 2016 yılında gerçekleştirdiği çalışmada Endonezya'da kurumsal yönetimin etkinliği ile faizsiz bankaların performansı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Kurumsal yönetime ilişkin değişkenler olarak yönetim kurulu büyüklüğü, denetim kurulu büyüklüğü ve danışma kurulu büyüklüğü kullanılmıştır. Performans ölçümünde kullanılan değişken ise ROA'dır. Çalışmanın sonuçlarında; yıllar itibarıyla kurumsal etkinliğin arttığı ve kurumsal yönetim etkinliği ile finansal performans arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Suroso ve diğerleri (2017) çalışmalarında entelektüel sermaye ve kurumsal yönetimin

Endonezya'daki faizsiz bankaların finansal performansına etkilerini araştırmışlardır. Performans ölçütü olarak ROA ve varlık büyüme oranı kullanılmıştır. Entelektüel sermayeye ilişkin bağımsız değişkenler insan sermayesi, yapısal sermaye ve işletme sermayesi, kurumsal yönetime ilişkin bağımsız değişkenler ise yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulunun demografik yapısı, yönetim kurulunun eğitim düzeyi ve değerlendirme kuruludur. Sonuçlar kurumsal yönetim ve finansal performans açısından incelendiğinde, finansal performansın yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulunun demografik yapısı ve yönetim kurulunun eğitim düzeyinden etkilendiği tespit edilmiştir. Yönetim kurulu demografik yapısının ROA ve varlık büyüme oranı üzerinde negatif etkisi olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bir diğer sonuç ise yaş ortalaması düşük olan yönetim kurullarının yaş ortalaması yüksek olan yönetim kurullarına göre riskli stratejilere girmeye daha eğilimli olduğudur. Yazarlar Endonezya'da faizsiz bankacılığın gelişmesi ve büyümesi için daha genç yönetim kurulları oluşturulması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Ahmed 2017 yılında yaptığı çalışmada Birleşik Arap Emirlikleri (UAE)'nde kurumsal yönetimin faizsiz Bankacılığın performansı üzerine etkisini incelemiştir. Finansal performansa ilişkin değişkenler olarak ROE, ROA ve hisse başı kazanç kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler olarak ise yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulunda kadın üye olup olmaması, CEO'nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olup olmaması, %30'dan fazla hisse sahibi ortakların sayısı, danışma kurulunun varlığı ve danışma kurulunun büyüklüğü kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda kurumsal yönetim ile üç finansal performans ölçütü arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. ROE ve hisse başı kazanç ile kurumsal yönetim arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki varken, ROA ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Parlakkaya ve Demirci (2017) Türkiye'deki faizsiz bankaların kurumsal yönetimleri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. ROE ve ROA Türkiye'deki faizsiz bankaların finansal performansını ölçmek için kullanılan değişkenlerdir. Çalışmanın bağımsız değişkenleri ise işletme yaşı, yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulundaki bağımsız yönetici sayısı, halka açıklık oranı, yöneticilerin sahip olduğu hisse oranı ve aktif büyüklüğünün logaritmasıdır. Çalışmanın sonucunda kurumsal yönetimin finansal performansı açıklamada etkili olduğu tespit edilmiştir.

4. DEĞİŞKENLERİN BELİRLENMESİ VE HİPOTEZLERİN GELİŞTİRİLMESİ

Çalışmanın literatür incelemesi kısmında da görüldüğü gibi faizsiz bankaların finansal performansı ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, kurumsal yönetimi ölçebilmek için yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı, danışma kurulunun büyüklüğü, CEO'nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması, sahiplik yapısı, yönetim kurulunun toplantı sayısı, denetim komitesinin toplantı sayısı, diğer komitelerin toplantı sayıları gibi birçok değişken kullanılmıştır. Ancak kullanılan değişkenlerin tespitinde araştırmamanın yapıldığı ülke veya bölge önem taşımaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren 6 adet katılım bankası bulunmaktadır ve kurumsal yönetime ilişkin değişkenler belirlenirken bu bankaların özellikleri dikkate alınmıştır (Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. yeni kurulmuş olmasından dolayı yeterli veriye sahip değildir, bu nedenle çalışmaya dâhil edilmemiştir). Çalışmalarda sıklıkla kullanılan CEO’nun yönetim kurulu başkanı olup olmaması ve %30’dan fazla hisseye sahip ortaklar bu çalışmada bağımsız değişken olarak kullanılamamıştır. Bunun nedenleri hiçbir bankada CEO’nun yönetim kurulu başkanı olmaması ve her bankada %30 veya daha fazla hisse sahibi sadece bir ortak bulunmasıdır. CEO’nun aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olamaması ülkemizde normal bir durumdur çünkü 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 23. Maddesi gereği genel müdürlük ve yönetim kurulu başkanlığı görevleri aynı kişi tarafından icra edilemez. Ayrıca denetim komitesi toplantı sayısı ve danışma kurulu büyüklüğü tüm bankalarca sunulan bir bilgi olmadığı için çalışmaya dâhil edilmemişlerdir. Bu kısıtlar doğrultusunda kurumsal yönetim düzeyini tespit etmek amacıyla çalışmanın devamında açıklanan bağımsız değişkenler kullanılmış ve hipotezler geliştirilmiştir.

4.1. Kurumsal Yönetim Değişkenleri

Yönetim Kurulu Büyüklüğü: Zahra ve Pearce (1989)’a göre yönetim kurulunun büyüklüğü kurumsal yönetimin en önemli mekanizmalarından biri olarak kabul edilmektedir ve bu nedenle işletmelerin finansal performansını etkilediği düşünülmektedir (Frag ve diğerleri 2018). Kapopoulos ve Lazaretou (2007) ile Dalton ve Dalton (2005)’a göre ise yönetim kurulu büyüklüğünün işletmenin değeri ve finansal performansı üzerine etkisi bulunmaktadır (Naushad ve Malik 2017). Bir görüş yönetim kurulunun sayıca büyük olmasının işletme değerini ve performansı olumlu etkilediği yönündedir. Bunun nedeni yönetim kurulu üye sayısının artması ile yönetim kurulunun uzmanlık düzeyi de artmakta ve daha iyi kararlar alınabilmektedir. Bu durum güçlü bir CEO’nun yönetim kurulu üzerinde baskı kurmasını da engellemektedir (Safna ve diğerleri 2015). Ancak tersi görüşe sahip yazarlar da mevcuttur. Bu yazarlara göre yönetim kurulu büyüdükçe daha az efektif çalışmakta ve CEO tarafından kontrol edilmesi daha kolay olmaktadır. Büyüyen yönetim kurullarını koordine etmek daha zor olmaktadır ve büyüme ile birlikte yönetim kurulu üyelerinde boş vermişlik ortaya çıkmaktadır. Aynı görüşü savunanlara göre küçük yönetim kurullarında boş vermişlik daha az olmaktadır ve yöneticilerin hesap sorulabilirliği artmaktadır (Fama ve Jensen 1983). Görüldüğü gibi yönetim kurulu büyüklüğünün işletme performansı üzerine etkisi açısından ortak bir görüş bulunmamaktadır. Andres ve Vallelado (2008)’ya göre bankaların finansal performansı ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında U-şeklinde bir ilişki mevcuttur. Yönetim kurulu büyüklüğü arttıkça finansal performans da artmaktadır ancak yönetim kurulu aşırı büyüdüğünde, yönetim kurulu üyeleri arasındaki yüksek bilgi asimetrisi finansal performansı olumsuz etkilemektedir (Frag ve diğerleri 2018). Yönetim kurulu büyüklüğünün etkisine ilişkin görüş farklılığı vekâlet teorisi ve kaynak bağımsızlığı teorisinde de görülmektedir. Vekâlet teorisinde, daha küçük kurulların grup karar alma sürecinde ve fikir birliğine varma aşamasında ortaya

çıkabilecek maliyetleri azalttığı öne sürülmektedir. Kaynak bağımlılığı teorisi ise büyük kurulların gözetim fonksiyonunun daha etkin olacağını ve faizsiz bankaların kaynaklarını uzmanlıkları ile zenginleştireceğini iddia etmektedir (Li ve diğerleri 2014).

Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H1: Yönetim Kurulu büyüklüğü ile bankaların finansal performansı arasında ilişki vardır

H2: Yönetim Kurulu büyüklüğü ile bankaların finansal performansı arasında pozitif ilişki vardır

Yönetim Kurulu Bağımsızlığı: Yönetim kurulu bağımsızlığı, yönetim kurulunda yer alan bağımsız üye sayısının toplam yönetim kurulu üyesi sayısına bölünmesi ile bulunur. Yönetim kurullarında bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı kurumsal yönetimin etkinliği açısından en önemli unsurlardan biridir. Geçmiş çalışmalar bankaların daha fazla bağımsız yönetim kurulu üyesine sahip olarak finansal performanslarını arttırdığını öne sürmektedir (Wasiuzzama ve Gunasegavan 2013). Vekâlet teorisine göre bağımsız yönetim kurulu üyeleri diğer yönetim kurulu üyelerine göre yöneticilerin kontrolündeki varlıkların denetlenmesinde ve işletme performansının sorgulanması ve değerlendirilmesinde daha etkindirler. Baysinger ve Butler (1985), Kesner ve Johnson (1990) ve Hambrick ve Jackson (2000) yaptıkları çalışmalarda bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı ile finansal performans ölçütleri arasında pozitif bir korelasyon olduğunu tespit etmişlerdir. Bağımsızlık düzeyi ve finansal performans arasında pozitif ilişki olduğunu belirleyen başka çalışmalar da mevcuttur (bkz. Andres ve Vallelado (2008), Al Manaseer, Al-Hindawi, Al-Dahiyat ve Sartawi (2012)). Diğer yandan bağımsız yönetici oranının artmasının gelecekte daha iyi bir performans sağlamayacağını öngören çalışmalar da vardır (bkz. Hermalin ve Welsbach (1991), John ve Senbet (1998), Bhagat ve Black (2002) (Frag, Mallin ve Ow-Yong 2018). Pi ve Timme (1993) de yaptıkları çalışmada performans ile bağımsız yönetici oranı arasında negatif ilişki tespit etmişlerdir. Benzer bir sonuca Al-Saidi ve Al-Shammari (2013) de yaptıkları çalışmada ulaşımlardır.

Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H3: Yönetim Kurulu bağımsızlığı ile bankaların finansal performansı arasında ilişki vardır

H4: Yönetim Kurulu bağımsızlığı ile bankaların finansal performansı arasında pozitif ilişki vardır

Yönetim Kurulu Toplantısı Sayısı: Yönetim kurulu toplantılarının sıklığı kurumsal yönetim için önemli göstergelerden biridir. Çünkü yönetim kurulu toplanma sıklığı kurumsal yönetimi etkin hale getirmek için sahiplik yapısını veya yönetim kurulu kompozisyonunu değiştirmekten daha az maliyetli bir kurumsal yönetim aracıdır (Safna ve diğerleri 2015) Sık yapılan toplantılar, yönetimin zamanının harcanması, seyahat masrafları, idari destek gereksinimi gibi olumsuz yanlara sahiptir. İşletmelerde performans düşüşlerinin sonucu olarak yönetim kurulu daha sık toplanmaya başlayacaktır. Yönetim kurulu faaliyetlerinin artması yöneticilerin daha fazla zaman ayırmaları, yeni stratejiler belirlemeleri ve

gözetim faaliyetinin daha etkin olması gibi faydalar yaratacaktır. Dolayısıyla yönetim kurulu toplantı sayısı sıklığı ile finansal performans arasında hem pozitif hem negatif ilişki olabilir (Ramdani ve Witteloostuijn 2010).

Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H5: Yönetim kurulu toplama sıklığı ile bankaların finansal performansı arasında ilişki vardır

H6: Yönetim kurulu toplanma sıklığı ile bankaların finansal performansı arasında pozitif ilişki vardır

Banka Komitelerinin Toplantı Sayıları: Bankalarda denetim komitesi, kredi komitesi, kurumsal yönetim komitesi, ücretlendirme komitesi, riskin erken saptanması komitesi gibi komiteler bulunur. Komiteler, finansal prosedürlerin etkin bir şekilde yürütülebilmesi ve yöneticilerin düzgün bir şekilde ücretlendirilebilmesinin yanı sıra vekâlet sorunlarını hafifletme açısından da önem taşırlar. Klein (1998) denetim, ücretlendirme, aday gösterme, yatırım ve finans komiteleri ile işletme performansı arasındaki ilişkiyi incelemiş, işletme performansı ile finans ve yatırım komiteleri arasında pozitif ilişki tespit etmiştir. Felo, Krishnamurthy ve Solieri (2003)'de uzmanlık, bağımsızlık, denetim komitesinin büyüklüğü ve finansal raporlamanın kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen ampirik bir çalışma yapmışlardır. Ulaşılan sonuçlara göre uzmanlık ve denetim komitesi büyüklüğü ile finansal raporlama kalitesi arasında pozitif ilişki mevcuttur. Bu araştırmalardan hareketle bankaların oluşturduğu komitelerin toplanma sıklıkları ile finansal performansları arasındaki ilişki analiz edilmeye karar verilmiştir (Safna ve diğerleri 2015).

H7: Banka komitelerinin toplantı sayısı ile bankaların finansal performansı arasında ilişki vardır

H8: Banka komitelerinin toplantı sayısı ile bankaların finansal performansı arasında pozitif ilişki vardır

4.2. Finansal Performans Değişkenleri

Çalışmada katılım bankaların finansal performansını ölçmek için bağımlı değişkenler olarak ROA, ROE, ROAA, ROAE ve faaliyet etkinliği oranı kullanılacaktır. Literatür kısmında incelenen çalışmalarda finansal performans ölçütü olarak Tobins Q'nun, ROA'nın ve ROE'nin sıklıkla kullanılan temel değişkenler olduğu görülmektedir. Bu finansal performans ölçütlerinin yanı sıra fiyat kazanç oranı, hisse başı kâr, ROAA, ROAE, faaliyet etkiliği oranı da çalışmalarda kullanılmış ölçütlerdir. Ancak bu çalışmada Tobins' Q ve fiyat kazanç oranı bağımlı değişken olarak kullanılmaya uygun değildir çünkü Türkiye'deki katılım bankalardan sadece bir tanesinin hisseleri Borsa İstanbul (BIST)'da işlem görmektedir. Hisse başı kazanç oranı da bazı bankalarda oranın hesaplanabilmesi için gerekli bilgilerin sunulmamış olması nedeniyle kullanılamamıştır. ROA net kârın toplam varlıklara bölünmesi ile ROE ise toplam kârın özsermayeye bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Mollah ve Zaman 2015). ROA ve ROE geçmiş çalışmalarda Al-Saidi ve Al-Shammari (2013), Grassa ve Matoussi (2014), Mallin, Farag ve Ow-Yong (2014), Bukair ve Rahman (2015), Safna, Nimsith ve Hilmy (2015), Sheikh ve

Kareem (2015), Ahmed, Ullah ve Ahmed (2016), Ali ve Azmi (2016), Kusuma ve Ayumardani (2016), Mollah ve diğerleri (2017), Suroso ve diğerleri (2017), Ahmed (2017), Ajili ve Bouri (2018) gibi pek çok yazar tarafından finansal performansı ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Ortalama aktif kârlılığı dönem net kârının dönem sonu ve dönem başı varlıkların ortalamasına bölünmesi ile ortalama özsermaye kârlılığı ise dönem net kârının dönem sonu ve dönem başı özsermaye ortalamasına bölünmesi ile bulunmaktadır. Faaliyet etkinliği oranı ise kâr payı dışı giderlerin kâr payı gelirlerine bölünmesi ile bulunmaktadır (Alkhatib 2012).

5. ÇALIŞMANIN VERİ SETİ VE METODOLOJİSİ

Çalışmanın temel amacı, katılım bankalarının kurumsal yönetim uygulamaları ile katılım bankalarının finansal performansı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi sırasında karşılaşılan bazı kısıtlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki gözlem sayısının düşük olmasıdır. Bunun nedeni Türkiye’de altı tane katılım bankası bulunmasıdır. Bu katılım bankalarından Türkiye Emlak Katılım Bankası’nın ilk faaliyet raporu 2018 yılında yayımlanmıştır. Türkiye Emlak Katılım Bankası’nın geçmiş beş yıla ilişkin verisi bulunmadığından araştırmanın veri seti Türkiye Emlak Katılım Bankası dışında kalan beş katılım bankasının verilerinden elde edilmiştir. Beş seneden daha fazla geriye gidilememiştir. Bunun nedeni de beş katılım bankasından ikisi olan Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının beş yıllık verilerinin bulunmamasıdır. İstenilen sayıda gözlem sayısı olmaması durumunda uygulanabilecek stratejiler mevcuttur. Gözlem sayısının düşük olması halinde bazı değişkenler analiz dışında bırakılabilir veya yeni değişkenler eklenebilir (Tabachnick ve Fidell 2013). Gözlem sayısının düşük olması sebebiyle araştırmada mediatör ve moderatör değişkenler¹ kullanılamamıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan modeller aşağıda açıklanmaktadır.

$$\text{Model I: } ROA = \beta_0 + \beta_1 YKB_{it} + \beta_2 YKTS_{it} + \beta_3 YKBUS_{it} + \beta_4 BKTS_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model II: } ROE = \beta_0 + \beta_1 YKB_{it} + \beta_2 YKTS_{it} + \beta_3 YKBUS_{it} + \beta_4 BKTS_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model III: } ROAA = \beta_0 + \beta_1 YKB_{it} + \beta_2 YKTS_{it} + \beta_3 YKBUS_{it} + \beta_4 BKTS_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model IV: } ROAE = \beta_0 + \beta_1 YKB_{it} + \beta_2 YKTS_{it} + \beta_3 YKBUS_{it} + \beta_4 BKTS_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model V: } ER = \beta_0 + \beta_1 YKB_{it} + \beta_2 YKTS_{it} + \beta_3 YKBUS_{it} + \beta_4 BKTS_{it} + u_{it}$$

¹ Mediatör ve Moderatör değişkenler bağımlı değişkenler ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi etkileyen değişkenlerdir. Mediatör değişkenler iki değişkenin nasıl ve neden güçlü bir ilişki içinde olduğu hakkında bilgi sağlayan değişkenlerdir. Moderatör değişkenler ise güçlü bir ilişkiye sahip olması beklenen değişkenlerin zayıf veya belirsiz bir ilişkiye sahip olma nedenini açıklayan değişkenlerdir (Bennett, 2000).

Katılım bankalarının kurumsal yönetim uygulamalarının finansal performans göstergelerine etkisini tespit etmek amacıyla, Türkiye’deki yasal mevzuat çerçevesinde bankaların yaptığı açıklamalar, sektörel durum, uluslararası ve ulusal akademik çalışmalar göz önünde bulundurularak Tablo 1 ve Tablo 2’de yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin çalışmanın analizinde yer almasına karar verilmiştir.

Tablo 1. Bağımlı Değişkenler

Model I	Aktif Karlılığı (ROA)
Model II	Özsermaye Kârlılığı (ROE)
Model III	Ortalama Aktif Kârlılığı (ROAA)
Model IV	Ortalama Özsermaye Karlılığı (ROAE)
Model V	Faaliyet Etkinliği Oranı (ER)

Tablo 2. Bağımsız Değişkenler

YKB	Yönetim Kurulu Büyüklüğü
YKTS	Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı
YKBUS	Yönetim Kurulu Bağımsız Üye Sayısı
BKTS	Banka Komitelerinin Toplantı Sayısı

6. ANALİZ VE ANALİZ SONUÇLARI

Çalışmada 2015 – 2019 yıllarında Türkiye’de faaliyet gösteren 5 katılım bankasının verileri panel veri regresyon analizi kullanılarak test edilmiştir. Örneklemede kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Std. Sapma
ROA	0.010613	0.010245	0.061112	-0.005503	0.011459
ROE	0.110604	0.102876	0.295277	-0.018031	0.068129
ROAA	0.014028	0.011514	0.122223	-0.011006	0.023408
ROEA	0.119604	0.122844	0.295277	-0.036062	0.075273
ER	0.529152	0.541970	0.986856	0.225919	0.166257
ln(YKB)	2.079546	1.945910	2.564949	1.791759	0.260298
ln(YKTS)	2.348810	1.945910	4.043051	1.386294	0.866999
ln(YKBUS)	0.970451	1.098612	1.609438	0.693147	0.299595
ln(BKTS)	3.712619	4.127134	4.762174	2.079442	0.832277

Panel veri analizi yapılmadan önce bir takım varsayımların sınanması, kullanılan veri seti ve modellerin analize uygun olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Panel veri analizini gerçekleştirmeden önce test edilmesi gereken varsayımlar aşağıda sunulmuştur (Tatoğlu 2013);

- Serilerde birim kök olup olmadığının tespiti
- Çoklu doğrusal bağlantı sorunu
- Yatay kesit bağımlılığı
- Değişen varyans
- Otokorelasyon

Panel veri regresyon analizinin güvenilir sonuçlar vermesi için serilerin durağan olması gerekmektedir. Serilerde birim kök olmaması varsayımını test etmek için Levin, Lin & Chu (LLC), Im, Pesaran ve Shin (IPS) ve Augmented Dickey-Fuller (ADF) birim kök testleri uygulanmıştır. Bu bağlamda test sonuçlarından hareketle; Yönetim kurulu toplantı sayısı (YKTS), Yönetim Kurulu Büyüklüğü (YKB), Yönetim Kurulu Bağımsız Üye Sayısı (YKBUS) ve Banka Komitelerinin Toplantı Sayısı (BKTS) bağımsız değişkenlerinin durağan hale gelmesi için değişkenlerin birincil farkları hesaplanmıştır. Daha sonrasında yapılan analiz sonucunda kullanılan veri setinde ortak birim kök ve her bir birim için birim kök bulunmadığı tespit edilmiştir.

Çoklu doğrusal bağlantı sorunu modellerde bulunan bağımsız değişkenler arasında kuvvetli bir ilişkinin bulunmasıdır ve regresyon analizlerinde istenmeyen bir durumdur. (Albayrak 2005). Çalışmada yer alan modellerin çoklu doğrusal bağlantı sorunu içerip içermediğini tespit etmek için VIF (Variance Inflation Factor) değeri yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bağımsız değişkenlerin çoklu doğrusal bağlantı problemine sahip olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4’te yer alan Pesaran CD testi sonuçlarına göre, Model I için olasılık değeri $0.6423 > 0.05$, Model II için $0.7791 > 0.05$, Model III için $0.4048 > 0.05$, Model IV için $0.2897 > 0.05$ ve Model V için $0.5545 > 0.05$ olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak, çalışmada kurulan 5 model için de yatay kesit bağımlılığı söz konusu değildir.

Tablo 4’te yer alan Breusch-Godfrey LM testi sonuçları incelendiğinde, Model I için Ki-Kare olasılık değeri 0.8988, Model II için 0.3743, Model III için 0.8759, Model IV için 0.7274 ve Model V için 0.1659 olarak elde edilmiştir. Tüm ki-kare olasılık değerleri 0.05’ten büyüktür. Sonuç olarak kurulan modellerde otokorelasyon sorunu söz konusu olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4’te yer alan Breusch-Pagan Godfrey testi sonuçlarına göre, kurulan tüm modellerin Ki-Kare olasılık sonuçlarının p değerinden (0.05) büyük olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak modellerde değişen varyans sorununun bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Modellere Ait Panel Veri Varsayım Testleri ve Sonuçları

Testler	İstatistik	Model I	Model II	Model III	Model IV	Model V
Pesaran CD	İstatistik	-0.4644	0.280434	-0.83312	1.058703	0.591098
	Olasılık	0.6423	0.7791	0.4048	0.2897	0.5545
Breusch-Godfrey LM Test:	F-Değeri	0.077464	0.767874	0.096445	0.235127	1.510343
	Ki-Kare Ols.	0.8988	0.3743	0.8759	0.7274	0.1659
BreuschPagan Godfrey	F-Değeri	0.883189	2.359514	0.853041	1.694048	1.530225
	Ki-Kare Ols.	0.4405	0.4546	0.4564	0.1760	0.2100

Panel veri analizinde yer modellerin analiz çıktıkları; Havuz Modeli, Sabit Etkiler Modeli ve Rassal Etkiler Modeli arasından uygun olanın sonuçlarına göre yorumlanmaktadır. (Yaman ve diğerleri 2017). Çalışmada panel veri analizinde hangi modelin kullanılacağını belirlemek için F, Hausman ve Breusch-Pagan LM testleri kullanılmıştır. Bu testlerden F testi sabit etkiler veya havuz modeli arasında karar verirken kullanılırken; Hausman testi, rassal etkiler ve sabit etkiler modelleri arasında bir tercih yapılırken kullanılmaktadır. Breusch-Pagan LM testi ise, rassal etkiler ile havuz modeli arasında bir seçim yapmak için uygulanmaktadır. (Karakuş ve Küçük 2016). F, Hausman ve Breusch-Pagan LM testlerinin sonuçlarına Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. F, Hausman ve Breusch-Pagan LM Testi Sonuçları

	F Testi Olasılık Değeri	Hausman Olasılık Değeri	Breusch-Pagan LM Olasılık Değeri	Kullanılan Model
Model I	0.8401	0.6685	0.0147	Rassal Etkiler
Model II	0.1008	0.5853	0.1212	Havuz Modeli
Model III	0.4302	0.7299	0.0001	Rassal Etkiler
Model IV	0.2011	0.2504	0.1503	Havuz Modeli
Model V	0.0542	0.5540	0.1821	Havuz Modeli

Modellere ilişkin panel veri analiz sonuçları bir bütün halinde değerlendirildiğinde, üç model için finansal performans ile kurumsal yönetim uygulamaları arasında ilişki ve/veya ilişkilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Anlamli ilişkilerin bulunduğu Model II’nin R² değeri %59,6; Model IV’ün R² değeri %58,3; Model V’in R² değeri %35,8’dir. Dolayısıyla söz konusu modellere dâhil edilen bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerde meydana gelen değişimleri sırasıyla %59.6, %58.3 ve %35.8 oranında açıklayabildikleri belirlenmiştir (bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Modellere İlişkin Panel Veri Analizi Sonuçları

	Model I		Model II		Model III		Model IV		Model V	
	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
YKB	-0.006	0.8584	-0.6572	0.0001***	0.024783	0.7482	-0.681	0.0003***	0.7728	0.0866*
YKTS	0.0016	0.8063	-0.0009	0.9652	0.003169	0.7908	-0.001	0.9639	-0.104	0.1315
YKBUS	-0.003	0.9043	0.3488	0.0027***	-0.03045	0.5906	0.329	0.0092***	-0.607	0.0668*
BKTS	0.0011	0.8506	0.104563	0.0004***	-0.00176	0.8979	0.1120	0.0007***	-0.104	0.1888
Ağırlıklı İstatistikler										
R²		0.0656		0.596074		0.079231		0.583114		0.3583
Düz. R²		-0.121		0.515289		-0.10492		0.499736		0.2300
Durbin-Watson		1.4247		1.587263		1.381996		1.995070		1.9666

*** işaretleri %1, ** işaretleri %5, *%10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Panel veri analizi sonuçları değişkenler özelinde incelendiğinde, Model II’de yer alan ROE ve Model IV’de yer alan ROEA bağımlı değişkeni ile yönetim kurulu büyüklüğü (YKB), yönetim kurulu bağımsız üye sayısı (YBUS), banka komitelerinin toplantı sayısı (BKTS) bağımsız değişkenleri arasında %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı ilişki görülmektedir (H1, H3 ve H7 hipotezleri ROE ve ROEA açısından kabul edilmiştir). ROE ve ROAE ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında negatif bir ilişki bulunurken (H2 ROE ve ROAE açısından reddedilmiştir), yönetim kurulu bağımsız üye sayısı ve banka komiteleri toplantı sayısı ile pozitif bir ilişki tespit edilmiştir (H4 ve H8 ROE ve ROAE açısından kabul edilmiştir).

Model V incelendiğinde faaliyet etkinliği oranı ile yönetim kurulu büyüklüğü ve yönetim kurulu bağımsız üye sayısı arasında %10 anlamlılık düzeyinde anlamlı ilişki görülmektedir (H1 ve H3 ER açısından kabul edilmiştir). Bu ilişkinin yönü faaliyet etkinliği ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında pozitif (H2 ER açısından kabul edilmiştir), faaliyet etkinliği ile yönetim kurulu bağımsız üye sayısı arasında negatif yöndedir (H4 ER açısından reddedilmiştir). Ancak model V değerlendirilirken dikkat edilmesi gereken bir nokta bulunmaktadır. Etkinlik oranı kâr payı dışı giderlerin kâr payı gelirlerine bölünmesi ile bulunan bir orandır. Bu oranın 0’a yakın olması katılım bankası açısından olumlu, artması ise olumsuz bir durumdur çünkü oranın azalması kâr payı gelirlerinin kâr payı dışı giderler tarafından daha az tüketildiğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında yönetim kurulu büyüklüğü ile etkinlik oranı arasındaki pozitif ilişki yönetim kurulu büyüklüğü arttıkça katılım bankasında etkinlik oranının olumsuz yönde arttığı anlamına gelmektedir. Yönetim kurulu bağımsız üye sayısı ve banka komiteleri toplantı sayısı arttıkça etkinlik oranı azalmaktadır ve bu durum banka açısından olumludur.

7. SONUÇ

Kurumsal yönetim kavramı dünyada 1990'lı yıllardan başlayarak giderek önem kazanan bir kavramdır. Bankacılık alanında da kurumsal yönetim gerek dünyada gerekse ülkemizde önemli bir konudur. Türkiye'de bankacılık alanında kurumsal yönetime ilişkin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 26333 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik ile düzenlemeler yapılmıştır.

Uluslararası literatürde faizsiz bankaların kurumsal yönetim düzeyleri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi ölçen çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı farklı ülkelerde veya bölgelerde yer alan faizsiz bankaları veya faizli bankalar ile faizsiz bankaları kurumsal yönetim ve finansal performans açısından karşılaştırmaktadır. Diğer bir kısım çalışmalar ise belirli bir bölge veya ülkede yer faizsiz bankaların kurumsal yönetim düzeyleri ile finansal performanslarını arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Ülkemizde katılım bankalarını kurumsal yönetim ve finansal performans açısından ele alan az sayıda bulunmaktadır. Bu çalışmada amaçlanan Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının kurumsal yönetim düzeyleri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemek ve hangi kurumsal yönetim göstergelerinin finansal performansı etkilediği ve bu etkinin hangi yönde olduğunu ortaya koymaktır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda katılım bankalarında kurumsal yönetim göstergeleri olarak ele alınan bağımsız değişkenler ve finansal performans değişkenleri uluslararası literatürle de uyumlu olacak şekilde seçilmiştir. Kullanılan bağımsız değişkenler; yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu toplantı sayısı, yönetim kurulu bağımsız üye sayısı ve banka komitelerinin toplantı sayısıdır. Finansal performansı ölçmede kullanılan bağımlı değişkenler ise; aktif kârlılığı (ROA), özsermaye kârlılığı (ROE), ortalama aktif kârlılığı (ROAA), ortalama özsermaye kârlılığı (ROAE) ve faaliyet etkinliği oranıdır (ER).

Analiz sonuçları değerlendirildiğinde yönetim kurulu büyüklüğü ile özsermaye kârlılığı ve ortalama özsermaye kârlılığı arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu ilişki negatif yönde bir ilişkidir. Bu sonuca göre katılım bankalarının yönetim kurulları büyüdükçe özsermaye kârlılığında azalma yaşanmaktadır. Bu durumun tersi ise yönetim kurulunda yer alan bağımsız üye sayısı ile özsermaye kârlılığı ve ortalama özsermaye kârlılığı arasında görülmektedir. Yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı arttıkça katılım bankalarının özsermaye kârlılığı da artmaktadır. Bu durumu yönetim kurullarının büyümesinin performans açısından olumsuz bir etkisi olduğu ve daha küçük yönetim kurullarının verimliliğinin daha yüksek olacağı şeklinde yorumlamak mümkündür. Öte yandan bağımsız yönetim kurulu üyesi sayısı artması ile yönetim kurulunun faaliyetleri ve verimli çalışmasına ilişkin gözetimin arttığı, bu durumun da finansal performansa olumlu yansıdığı söylenebilir. Banka komitelerinin toplantı sayısı da bağımsız yönetim kurulu üyesi sayısına benzer bir etkiye sahiptir. Banka komite toplantısı

sayısı arttıkça özsermaye kârlılığı olumlu yönde etkilenmektedir. Etkinlik oranı açısından sonuçlar özsermaye kârlılığını etkileyen bağımsız değişkenler ile tutarlılık göstermektedir. Katılım bankalarında yönetim kurulu büyüdükçe etkinlik olumsuz etkilenmekte, bağımsız üye sayısı ve banka komitelerinin toplantı sayısı arttıkça olumlu etkilenmektedir. Başka bir ifade ile bu sonuçlardan; bağımsız üye sayısı fazla olan ve komitelerinin toplantı sayıları yüksek olan işletmelerin işletme kaynaklarını daha verimli kullandıkları yorumu yapılabilir.

Çalışma, literatürde yer alan diğer çalışmalar ile karşılaştırıldığında benzer veya farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Örneğin Wasiuzzaman ve Gunasegavan (2013)'ın çalışmasında Malezya'da faaliyet gösteren faizsiz bankaların yönetim kurullarının yapısal özellikleri ile ortalama aktif kârlılığı arasında ilişki tespit edilmiştir. Benzer sonuçlara Al-Saidi ve Al-Shammari (2013), Li, Armstron ve Clarke (2014), Kusuma ve Ayumardani (2016) ve Hassan, Farooque ve Mobarek (2017) çalışmalarında ulaşımlar ve aktif karlılığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Ülkemizdeki faizsiz bankalar incelendiğinde ise aktif kârlılığı ve ortalama aktif kârlılığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Safna, Nimsith ve Hilmy (2015) tarafından yapılan çalışmada ise çalışmamıza benzer bir sonuca ulaşılmış ve özsermaye kârlılığı ile bağımsız yönetim kurulu üyesi oranı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Benzer sonuca ulaşan bir çalışma da Naushad ve Malik (2017) tarafından Körfez Bölgesi bankaları üzerinde gerçekleştirilen çalışmada elde edilmiştir. Ahmed (2017) Birleşik Arap Emirlikleri'nde faaliyet gösteren faizsiz bankalar üzerinde yaptığı analizde özsermaye kârlılığı ile kurumsal yönetim uygulamaları arasında pozitif bir ilişki belirlemiştir. Ülkemiz'de konuya ilişkin Parlakkaya ve Demirci (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile karşılaştırıldığında sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Söz konusu çalışmada özsermaye kârlılığı ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında pozitif ilişki tespit edilirken çalışmamızda aynı değişkenler arasındaki ilişki negatif olarak bulunmuştur. Tam tersi bir sonuç ise özsermaye kârlılığı ile bağımsız üye sayısının oranı arasında ortaya çıkmıştır. Parlakkaya ve Demirci'nin çalışmasında aktif kârlılığı ile bağımsız değişkenler arasında ilişki tespit edilmiştir, çalışmamızda ise aktif kârlılığı ile hiçbir bağımsız değişken arasında pozitif veya negatif yönde ilişki bulunamamıştır.

Bu çalışmada bazı kısıtlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türkiye'de sadece beş tane katılım bankası bulunmasından dolayı gözlem sayısının az olmasıdır. Bir diğer kısıt ise beş katılım bankasından ikisinin diğerlerine göre daha yeni bankalar olmalarıdır. Bu durum beş yıldan daha fazla geriye giderek gözlem sayısını arttırmaya imkân tanımamaktadır. İlerleyen yıllarda artan gözlem sayısı ile birlikte daha fazla bağımsız değişken içeren çalışmalar yapılabilir. Buna ek olarak gelecekte Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının kurumsal yönetim ve finansal performans ilişkisinin başka ülkeler veya bölgelerde faaliyet gösteren faizsiz bankalar ile karşılaştırıldığı çalışmalar da yapılabilir.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, hasno conflict of interest to declare, and has received no financial support.

KAYNAKÇA

- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 25983 Sayılı Resmi Gazete, 2005.
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 27846 Sayılı Resmi Gazete, 2011.
- Ahmed, I.E. 2017. “The Impact of Corporate Governance on Islamic Banking Performance: The Case of UAE Islamic Banks”, *Journal of Banking and Finance*, 2017 (9), 1-10.
- Ahmed, S., Ullah, G.M.W., ve Ahmed, S.P. 2016. “An Empirical Study on Corporate Governance and Islamic Bank Performance: A Case Study of Bangladesh”, *Journal of Finance and Banking Studies*, (5)4, 103-116.
- Ajili, H. ve Bouri, A. 2018. “Corporate Governance Quality of Islamic Banks: Measurement and Effect on Financial Performance”, *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 11(3), 470-487.
- Aktan, C.C. 2013. “Kurumsal Şirket Yönetimi”, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 150-161.
- Albayrak, A. S. 2005. “Çoklu Doğrusal Bağlantı Halinde En Küçük Kareler Tekniğinin Alternatifi Yanlı Tahmin Teknikleri Ve Bir Uygulama”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 105-126.
- Al Manaseer, M.F., Al-Hindawi, R.M., Al-Dahiyat, M.A. ve Sartawi I.I. 2012. “The Impact of Corporate Governance on the Performance of Jordanian Banks”, *European Journal of Scientific Research*, 67(3), 349-359.
- Ali, M. ve Azmi, W., 2016. “Religion in the Boardroom and Its Impact on Islamic Banks' Performance”, *Review of Financial Economics*, 31, 83-88.
- Alkhatib, A. 2012. “Financial Performance of Palestinian Commercial Banks”, *International Journal of Business and Social Science*, 3(3), 175-184.

- Al-Saidi, M. ve Al-Shammari, B. 2013. “Board Composition and Bank Performance in Kuwait: An Empirical Study”, *Managerial Auditing Journal*, 8(6), 215-223.
- Andres, P. ve Vallelado, E. 2008. “Corporate Governance in Banking: The role of the Board of Directors”, *Journal of Banking and Finance*, 32(12), 2570-2580.
- Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik, 26333 Sayılı Resmi Gazete, 2006.
- Bayrakdaroğlu, A., Ersoy, W. E. ve Çıtak, L. 2012. “Is There a Relationship Between Corporate Governance and Value-based Financial Performance Measures? A Study of Turkey as an Emerging Market”, *Asia-Pacific Journal of Financial Studies*, 41, 224-239.
- Bennett, J.A. 2000. “Mediator and Moderator Variables in Nursing Research: Conceptual and Statistical Differences”, *Research in Nursing and Health*, 23, 415-420.
- Bukair, A.A. ve Rahman, A.A. 2015. “Bank Performance and Board of Directors Attributes by Islamic Banks”, *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 8(3), 291-309.
- Cadbury Raporu. <http://www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf> (Erişim Tarihi: 21.01.2020).
- Çıtak, N. ve Selvi, Y. 2013. “Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Kurumsal Yönetimin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Uygulanabilirliği”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 24(74), 144-163.
- Dinç, E. ve Abdioğlu, H. 2009. “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 157-184.
- Ehikioya, B. 2009. “Corporate Governance Structure and Firm Performance in Developing Economies: Evidence from Nigeria”, *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 9(3), 231-243.
- Fama, E.F. ve Jensen, M.C. 1983. “Agency Problems and Residual Claims”, *Journal of Law and Economics*, 26(2), 327-349.
- Frag, H., Mallin, C. ve Ow-Yong, K. 2018. “Corporate Governance in Islamic banks: New Insights for Dual Board Structure and Agency Relationships”, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 54, 59-77.
- Francis, B., Hasan, I. ve Wu, Q. 2012. “Do Corporate Boards Affect Firm Performance? New Evidence From the Financial Crisis”, *Bank of Finland Research Discussion Paper* 11.

- Fratini, F. ve Tettamanzi, P. 2015. “Corporate Governance and Performance: Evidence from Italian Companies”, *Open Journal of Business and Management*, 3, 199-218.
- Gill, A.M. ve Mathur, N. 2011. “The Impact of Board Size, CEO Duality, and Corporate Liquidity on the Profitability of Canadian Service Firms”, *Journal of Applied Finance and Banking*, 1(3), 83-95.
- Grassa R. ve Matoussi, H. 2014. “Corporate Governance of Islamic Banks A Comparative Study Between GCC and Southeast Asia Countries”, *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 7(3), 346-362.
- Hasan, Z. 2008. “Corporate Governance from Islamic and Western Perspectives”, *Annual London Conference on Money, Economy and Management in 3rd-4th*, July 2008.
- Iqbal, Z. ve Mirakhor, A. 2011. *An Introduction To Islamic Finance*, John Wiley and Sons, Singapore.
- Jackling, B. ve Johl, S. 2009. “Board Structure and Firm Performance: Evidence from India’s Top Companies”, *Corporate Governance: An International Review*, 17(4), 492-509.
- Jensen, M. ve Meckling, W. 1976. “Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure”, *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Karacar, G. ve Muştu, B. 2015. “Türkiye’de Kurumsal Yönetim”, <https://tokkder.org/tokkder-dergi/3234> (Erişim Tarihi: 13.03.2020)
- Karakuş, R., ve Küçük, Ş. 2016. “Katılım Bankalarında Karlılığın Belirleyicileri: Türkiye Örneği için Bir Panel Veri Analizi”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 119-132.
- Khatab, H., Masood, M., Zaman, K., Saleem, S., ve Saeed, B. 2011. “Corporate Governance and Firm Performance: A Case study of Karachi Stock Market”, *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 2(1), 39-43.
- Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, 28158 Sayılı Resmi Gazete, 2011.
- Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, 28201 Sayılı Resmi Gazete, 2012.
- Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1), 28871 Sayılı Resmi Gazete, 2014.
- Kusuma, H. ve Ayumardani, A. 2016. “The Corporate Governance Efficiency and Islamic Bank Performance: An Indonesian Evidence”, *Polish Journal of Management Studies*, 13(1), 111-120.
- La Porta, Silanes, R. F. ve Shleifer, A. 2002. “Investor Protection and Corporate Valuation”, *The Journal of Finance*, 57(3), 1-42.

- Li, Y., Armstrong, A. ve Clarke, A. 2014. “Relationships of Corporate Governance Mechanisms and Financial Performance in Islamic Banks: a Meta-analysis”, *Journal of Business Systems, Governance and Ethics*, 9(1), 50-63.
- Mallin, C., Farag, H., Ow-Yong, K. 2014. “Corporate Social Responsibility and Financial Performance in Islamic Banks”, *Journal of Economic Behavior and Organization*, 103(1), 21-38.
- Mohamed, W. 2016. “Corporate Governance Practices of the Middle East Banking Sector: A Comparative Analysis Between Islamic and Conventional Banks”, *Journal of Finance and Bank Management*, 4(1), 99-111.
- Mollah, S. ve Zaman, M. 2015, “Shari’ah supervision, Corporate Governance and Performance: Conventional vs. Islamic Banks”, *Journal of Banking and Finance*, 58(1), 418-435
- Mollah, S., Hassan, M.K., Farooque, O.A., ve Mobarek, A. 2017. “The Governance, Risk-Taking, and Performance of Islamic Banks”, *Journal of Financial Services Research*, 51(1), 195-219.
- Monks, R. ve Minow, N. 2004. *Corporate Governance*, Blackwell Publication.
- Munusi, G. ve Randoy, T. 2013. “Corporate Governance and Company Performance Across Sub-Saharan African Countries”, *Journal of Economics and Business*, 70(1), 92-110
- Naushad, M. ve Malik, S.A. 2017. “Corporate Governance and Bank Performance: A Study of Selected Banks in GCC Region”, *Asian Social Science*, 11(9), 226-234.
- Nawaz, T. 2017. “Exploring the Nexus Between Human Capital, Corporate Governance and Performance: Evidence from Islamic Banks”, 157, 567-587.
- OECD, *Kurumsal Yönetim İlkeleri*, OECD, 2004.
- Otluoğlu, E., Sarı, E.S. ve Otluoğlu, Ö. 2016. “Yönetim Kurulu Çeşitliliğinin Finansal Performansa Etkisi: BIST 100 Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46).
- Parlakkaya, R. ve Demirci, M.N. 2017. “Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarında Kurumsal Yönetim ve Performans İlişkisi”, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (12)35, 147-162.
- Ramdani, D. ve Witteloostujin, A. 2010. “The Impact of Board Independence and CEO Duality on Firm Performance: A Quantile Regression Analysis for Indonesia, Malaysia, South Korea and Thailand”, *British Journal of Management*, 21(3), 607-627.
- Rehman, M. ve Mangla, I.U. 2010. “Corporate Governance and Performance of Financial Institutions in Pakistan: A Comparison between Conventional and Islamic Banks in Pakistan”, *The Pakistan Development Review*, 49(4), 461-475.

- Safna, H.M.F., Nimsith S.I. ve Hilmy, A.H.M. 2015. “Corporate Governance and Banking Performance: A Comparative Study between Islamic and Conventional Banks in Sri Lanka”, 4th Annual International Research Conference, Sri Lanka.
- Sami, H., Wang, J. ve Zhou, H. 2011. “Corporate Governance and Operating Performance of Chinese Listed Firms”, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20(2), 106-114.
- Sarı, E.S. ve Otluoğlu, E. 2018. “Board Independence and Financial Performance in Turkey: An Evidence on BIST 100”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 99-116.
- Sheikh, N.A. ve Kareem, S. 2015. “The Impact of Board Structure, Ownership Concentration, and CEO Remuneration on Performance of Islamic Commercial Banks in Pakistan”, *Pakistan Journal of Islamic Research*, 15(1), 49-59
- Suroso, S., Widyastuti, L.S., Salim, M.N. ve Setyawati, I. 2017. “Intellectual Capital and Corporate Governance in Financial Performance Indonesia Islamic Banking”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(4), 96-103.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. 2013. *Using Multivariate Statistics*, 6. Edition, Pearson Education.
- Tatoğlu, F.Y. 2013. *Panel Veri Ekonometrisi: Stata Uygulamalı*, Beta Basım, İstanbul.
- TUSİAD. 2012. "Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi", <https://www.tusiad.org>
- Wasiuzzaman, S. ve Gunasegavan, U.N. 2013. “Comparative Study of The Performance of Islamic and Conventional Banks: The Case of Malaysia”, *Humanomics*, 29(1), 43-60.
- Yıldırım, S. ve Bilen, A. 2015. “Türkiye’de İşletmelerin Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Notlarının İncelenmesi”, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (7), 188-207.
- Yüksel, F. 2018. “Kurumsal Yönetim ve Entegre Raporlama İlişkisi: BİST Kurumsal Yönetim Endeksi’nde Yer Alan İşletmeler Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Vergi Dünyası Dergisi*, 188-207.